

+

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ה, 2005
מספר השאלון: 905631

+

מדינת ישראל
משרד החינוך התרבות והספורט

יסודות ההבנה וההבעה

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	–	הבנה	–	50 נקודות
פרק שני	–	הבעה	–	50 נקודות
סה"כ	–			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראה מיוחדת: הקפד על כתב ברור ועל תקינות הלשון, על כתיב נכון ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

+

+

פרק ראשון – הבנה (50 נקודות)

בפרק זה שני חלקים. עליך לקרוא אותם, ולענות על כל השאלות 1-6.

חלק 1

חלק זה מורכב משלושה נאומים מעובדים של שלושה חברי כנסת. הנאומים עובדו על פי פרוטוקול ישיבת הכנסת מיום שלישי, ל' בחשוון התשס"ד, 25 בנובמבר 2003. קרא את שלושת הנאומים, וענה על שאלות 1-5 שאחריהם.

מדברי יו"ר הכנסת – ראובן ריבלין

חברי הכנסת, אנו מציינים היום בכנסת את "יום שימור אתרים". סביב עניין זה נטושים מאבקים קשים ומרים. מאבקים אלה רצופים כישלונות והישגים. לא קל לעצור בעד שאיפות יזמים, אך לא אחת, בזכות התערבות הציבור הרחב נמנע נזק בלתי הפיך. ברצוני להזכיר את שאירע בירושלים ב-1917, כאשר הצבא הבריטי כבש את העיר. יוזמתו הראשונה של מושל העיר דאז הייתה הקמת האגודה לשימור ירושלים. ססמת האגודה לקוחה מן הנאמר בתהלים מ"ח, י"ג-י"ד: "סִבּוּ צִיּוֹן וְהַקִּיפוּהָ, סִפְרוּ מַגְדְּלֶיהָ... לְמַעַן תִּסְפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן", ובהשראתם של פסוקים אלה ניתנה ההוראה למתכנן ירושלים כי עליו לא רק לתכנן את פיתוח העיר, אלא אף להגן על האופי המיוחד שלה.

ביקשתי לספר סיפור זה משום שזהו ההסבר המרכזי לרעיון השימור. שימור מבנים מן העבר מבטיח זיקה לרציפות היסטורית. סיפורם של המבנים הוא המורשת העוברת מדור לדור. השימור מחיה את העבר של הארץ ומקרבו לכול, וטוב שיש משוגעים לדבר שמגלים מעורבות אישית בנושא השימור.

השאלה היא כמובן אם אפשר למצוא פשרה בין נוסטלגיה ורגישות היסטורית ואדריכלית לבין הצרכים המודרניים החיוניים. לדעתי, אפשר לשמור על נכסי העבר גם תוך כדי פיתוח ויוזמה אדירה.

מדברי שרת החינוך התרבות והספורט – לימור לבנת

שאלו טשרניחובסקי כתב: "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו". לטעמי, האמירה הזאת היא צדו האחד של המטבע. הצד השני שלו הוא – כי נוף המולדת עוצב על ידי האדם. אין חולק על כך שהתערבותו של האדם בנוף מעניקה מִמד מיוחד לחומר הגלם שברשותו, ועל כל אחת מיצירותיו הוא מאציל משהו מתוכו, ובכך הוא מעצב את נוף מולדתו.

מספר אתרים, ואסתפק בהזכרת חלק קטן מהם, זכו להתייחסות מיוחדת, כמו: תל חי, בִּינְיָה, מצדה, עכו העתיקה, מחנה הפליטים והמעברה בעתלית, "היכל העצמאות" בתל אביב, שם הכריז דוד בן-גוריון על הקמת מדינת היהודים, וכן "בית פרומקין" בירושלים, שהוא המשכן הישן של הכנסת. אתרים אלו ודומיהם אוצרים בתוכם פיסת היסטוריה. האירועים הלאומיים וההיסטוריים שהתרחשו בהם ובאתרים רבים נוספים שלא הזכרתי, עיצבו את מורשת עמנו. האתרים והמבנים האלה הם נכס לאומי בעל ערך היסטורי, תרבותי ותיירותי שאין שני לו. אתרים ומבנים הם ביטוי מוחשי למעשים, לרעיונות ולאידאולוגיות בתרבות של עם, והם בבחינת "מעשי ראשונים – מִסָּד לעתיד".

/המשך בעמוד 3/

אין חולק על החשיבות שאנו מייחסים לעבר ולשימורו, ועלינו לפעול לשם כך בכל הכלים העומדים לרשותנו, בכלל זה בחקיקה. אבל עם זאת, צריך לשאוף לאיזון בין שימור אתרי ארצנו לבין פיתוחה. 30

כשהזכרתי את "בית פרומין" התכוונתי בדיוק לעניין זה: אנחנו צריכים למצוא את שביל הזהב שבין פיתוח לשימור.

מדברי חבר הכנסת ניסן סלומיינסקי

שימור פירושו ההבנה שאנחנו לא המתחילים והמייסדים. פירושו שאנחנו חוליה בתוך שרשרת אדירה שהתחילה פעם, ואנחנו נמשיך אותה גם הלאה. שימור פירושו כל ההיסטוריה, כל הערכים של העם, השורשים של העם. זו עוצמה אדירה שאי-אפשר להתעלם ממנה, אי-אפשר למחוק אותה, ואסור למחוק אותה. עם שאינו יודע מאין הוא בא, גם אינו יודע לאן הוא הולך. 35

צריך לומר מראש, ששימור אין פירושו אנטי-פיתוח. אפשר להתפתח, להשתכלל ולהתקדם, ועם זה לשמר את מה שצריך. זאת מהותה של השרשרת שאליה אנחנו מחוברים כחוליה. 40

כיום, האחריות לשימור אתרים מוטלת על הרשויות המקומיות. האינטרס הברור של הרשויות הוא לא להשקיע כסף אלא "לעשות כסף", ולכן הן נתונות להשפעת הכוח של "עגל הזהב" החדש – הנדליין*. ראינו מה עושים למשכן הישן של הכנסת בבית פרומין. לקחו את המקום שבו טמונה ההיסטוריה הציונית של מדינת ישראל המתחדשת, ובמקום לשמר אותו, במקום שיהיה אבן שואבת לנוער, כדי להזכיר להם מהי ציונות ומה הם שורשיה, מכרו את הבניין כנדליין שעושה כסף. 45

האם כל דבר נפרוט לנדליין ולכסף?

* נדליין = נכסי דלא ניידי: קרקעות, מגרשים, בניינים

ה ש א ל ו ת

ענה על כל השאלות 1-5, על פי חלק 1.

1. שלושת הנאומים עוסקים באותו נושא.

- א. מהו הנושא המרכזי בשלושת הנאומים? (נקודה אחת)
- ב. מהי עמדתם של הנאומים בנושא זה? (2 נקודות)
- ג. העתק מכל נאום משפט אחד, שבאמצעותו כל נואם מנמק את עמדתו. (סה"כ – שלושה משפטים) (6 נקודות)

2. א. יו"ר הכנסת ריבלין אומר: "נמנע נזק בלתי הפיך". (שורה 3)

באיזו דרך אפשר, לדעתו, למנוע את הנזק? (3 נקודות)

ב. שרת החינוך לימור לבנת מזכירה בנאומה רשימה של אתרים.

לשם מה היא מזכירה אותם? (3 נקודות)

ג. לפי דברי חבר הכנסת סלומיינסקי, איזה גוף אחראי לשימור אתרים,

ומהו, לדעתו, הדבר העיקרי המשפיע על החלטתו של גוף זה? (3 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

3. בשלושת הנאומים מוזכרים ברמז טענות המתנגדים לשימור.
 מכל נאום העתק למחברתך היגד אחד, הרומז על ההתנגדות לשימור. (9 נקודות)
4. הנאומים משתמשים באמצעים רטוריים שונים כדי לשכנע את השומעים.
 מכל נאום ציין שני אמצעים רטוריים בולטים, והבא דוגמה לכל אחד מהם. (6 נקודות)
5. א. לפניך רשימת מילים שנלקחו מהנאומים:
 — השראתם (שורה 7) — זיקה (שורה 10) — מאציל (שורה 19)
 — אוצרים (שורה 23) — מהותה (שורה 39) — טמונה (שורה 43)
 בחר בארבע מילים, והמר כל אחת מהן במילה אחרת המתאימה להקשר בנאום.
 (4 נקודות)
- ב. (1) מהי משמעות הביטוי **אין חולק על...** (שורות 18, 28)? (2 נקודות)
 העתק למחברתך את התשובה הנכונה.
 * אין ויכוח על...
 * אין הסכמה על...
 * יש מאבק על...
 * יש דיון על...
- (2) מהי משמעות הביטוי **שביל הזהב** (שורות 31-32)? (2 נקודות)
 העתק למחברתך את התשובה הנכונה.
 * דרך מוכרת
 * דרך יקרה
 * דרך האמצע
 * דרך קיצונית
- (3) מהי משמעות הביטוי **אבן שואבת** (שורה 44)? (2 נקודות)
 העתק למחברתך את התשובה הנכונה.
 * בסיס רעיוני
 * עיקרון חשוב
 * מתקן שאיבה
 * מוקד משיכה

קרא את חלק 2, וענה על שאלה 6 שאחריו.

חלק 2

חוק מוזאון הכנסת

(מעובד על פי מאמר מאת א' שויקי*, 6/9/2004, מהאתר www.02net.co.il)

בימים אלה נמצאת המועצה לשימור אתרים בעיצומו של מאבק להצלתו של אחד המבנים ההיסטוריים החשובים במדינת ישראל – בית פרומין – משכנה השני של הכנסת. ב-23/7/2003 יצאו חברי הכנסת, ביוזמת המועצה לשימור אתרים, בקריאה דחופה לחוקק באופן מְדִי חוק לשימור מבנה זה, שייקרא "חוק מוזאון הכנסת"**. .

5 בית פרומין שימש משכן הכנסת במשך 16 שנה, בין השנים 1950-1966. המבנה נבחר הן בשל מיקומו במרכז ירושלים (רחוב המלך ג'ורג'), והן משום שעדיין היה בשלבי בנייה, ואפשר היה להסב את הבניין מייעודו המקורי (למגורים ולמסחר) לצורכי משכן הכנסת. מבית פרומין פעלו הכנסת הראשונה עד הכנסת החמישית.

10 מהדוכן שבאולם המליאה נישאו נאומי בן-גוריון בתקופת כהונתו הארוכה כראש הממשלה, ומדוכן זה התנהלו הוויכוחים המרים בינו לבין מנחם בגין. מבין החוקים החשובים שהתקבלו באולם זה: חוק השבות, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק שוויון זכויות האישה, ביטול עונש מוות ואחרים.

15 מאז שעברה הכנסת אל משכנה הקבוע, שימש הבניין מטה ראשי של משרד התיירות. כיום, עם מעבר משרד התיירות לקריית הממשלה, המבנה עומד נטוש. ברגע שתקבל ההחלטה בוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה על בניית בניין רב-קומות במקום, יהיה זה סופו הטרגי של המבנה המסמל את לב לבה של הדמוקרטיה הישראלית.

אין ספק שמדובר באחד המבנים החשובים ביותר במדינת ישראל מבחינה לאומית, אך מעבר לכך, "בית פרומין" הוא גם סמל והנצחה לדמוקרטיה. על כן ראוי שממשלת ישראל תעשה כל מאמץ אפשרי כדי לשמור עבור הציבור את פרק ההיסטוריה הזה.

* איציק שויקי הוא רכז ירושלים במועצה לשימור אתרים.

** "חוק מוזאון הכנסת" התקבל בתחילת שנת 2005.

ענה על שאלה 6, על פי חלק 2.

6. א. מהו הנושא המרכזי שעליו הכותב מדבר? (3 נקודות)

ב. מהי עמדת הכותב בנושא זה? **נמק** על פי דבריו. (4 נקודות)

פּרֵק שְׁנִי – הַבְּעָה (50 נְקוּדוֹת)

עֲנֵה עַל שְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת: עַל שְׁאֵלָה 7 (חֹבֵבָה), וְעַל אַחַת מֵהַשְּׁאֵלוֹת 8-9.
(לְכָל שְׁאֵלָה – 25 נְקוּדוֹת)

7. שְׁאֵלַת חֹבֵבָה

כְּתוּב סִיכּוּם מְמוּזָג שֶׁל שְׁנֵי הַחֲלָקִים (שְׁלוֹשֶׁת הַנְּאוּמִים וְ"חֹק מוּזָאוֹן הַכְּנֶסֶת")
בְּהִיקָף שֶׁל כ־10 שׁוּרוֹת.
בְּסִיכּוּמְךָ הֲצַג אֶת הַבְּעִיָּה וְאֶת הַהֲמַלְצוֹת לְפַתְרוֹנָהּ, וְהִבֵּאת אֶת הַנִּימוּקִים הַמְּרַכְזִים
שֶׁל הַכּוֹתְבִים.

עֲנֵה עַל אַחַת מֵהַשְּׁאֵלוֹת 8-9 (כְּתוּב כ־15-20 שׁוּרוֹת).

8. בַּחֵר בְּאַתֵּר הִיסְטוֹרִי אוֹ אַרְכֵּאוֹלוֹגִי כְּלִשְׁהוּ בְּאַרְץ, הַמֵּתָאִים לְשִׁמּוֹר מְסִיבוֹת שׁוֹנוֹת.
כְּתוּב מֵאִמֵּר קָצֵר לְכַתְּב־עַת הָעוֹסֵק בִּידִיעַת הָאַרֶץ.
בְּמֵאֵמְרְךָ תֹּאֵר אֶת הָאַתֵּר, וְהַסְּבֵר אֶת הַסִּיבוֹת שֶׁבְּגִלְלוֹן הוּא מֵתָאִים לְשִׁמּוֹר, לְדַעֲתֶךָ.

9. רְבִים מִבְּנֵי הַנוֹעַר עוֹבְדִים בַּחֹפֶשֶׁת הַקִּיץ, וְלֹא מַעֲטִים מִנוֹצְלִים עַל יְדֵי מַעֲבִידֵיהֶם.
נִבְחַרְתָּ לְשֵׁאת דְּבָרִים עַל תּוֹפְעָה זוֹ בְּפָנֵי חֲבֵרֵי וְעַדַת הַחִינוּךְ שֶׁל הַכְּנֶסֶת.
כְּתוּב נְאוּם, וְבוֹ תֹּאֵר אֶת הַמִּצַּב הַקִּיִּים, וְהַצַּע דְּרָכִים לְתִיקוֹנוֹ.

בְּהַצְלָחָה!

זְכוּת הַיּוֹצְרִים שְׁמוּרָה לְמַדִּינַת יִשְׂרָאֵל
אֵין לְהַעֲתִיק אוֹ לְפָרְסֵם אֶלָּא בְּרִשׁוֹת מִשְׂרַד הַחִינוּךְ הַתְּרַבּוֹת וְהַסְּפּוּרִט